

Darba grupa Tiesu efektivitātes stiprināšanai

PAR ZEMESGRĀMATU NODAĻU TIESNEŠU INTEGRĀCIJAS RAJONA (PILSĒTAS) TIESĀS REFORMAS IZVĒRTĒJUMU

1. Saskaņā ar Darba grupas Tiesu efektivitātes stiprināšanai Rīcības plānu (apstiprināts Tieslietu padomes sēdē 22.10.2021.) viens no prioritārajiem rīcības virzieniem ir “TIESNEŠU NOSLODZES IZLĪDZINĀŠANA LATVIJĀ – INSTITUCIONĀLIE RISINĀJUMU MODEĻI”. Šajā rīcības virzienā ietvertā uzdevuma “Izvērtēt Latvijā veiktās tiesu teritoriālās reformas rezultātus un tālākās attīstības iespējas” ietvarā ir paredzēts:

1.2.4. *“Izvērtēt Zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu integrācijas rajona (pilsētas) tiesās reformas rezultātus”.*

2. Izpildot Rīcības plānā noteikto, Darba grupa savas kapacitātes ietvaros ir veikusi zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu integrācijas rajona (pilsētas) tiesās reformas (turpmāk arī Reforma) rezultātu apkopojumu.
3. Ziņojuma tapšanas gaitā notikusi diskusija ar tiesu priekšsēdētājiem (05.05.2022.), kā arī veikti informācijas un statistikas pieprasījumi no Tiesu administrācijas, veikta tiesu priekšsēdētāju aptauja par zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu integrācijas rezultātiem (09. – 10.2022., 06.2023.) un tiesnešu un tiesu priekšsēdētāju elektroniska aptauja tiesu darbu ietekmējošu faktoru izvērtēšanai (03.2022.) (tiesu priekšsēdētāju aptaujas apkopojumu skat. pielikumā).

REFORMAS PAMATOJUMS UN VĒSTURE

4. Zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu reforma norisinājusies pakāpeniski no 2009. gada līdz 2018. gadam, sākotnēji nododot daļu kompetences, un 2018.gadā - tiesu teritoriālās reformas ietvaros - nodaļas integrējot tiesā.
5. Izvērtējums par iespējām nodot atsevišķu kategoriju lietas zemesgrāmatu nodaļu tiesnešiem tika skatīts darba grupas, kas izveidota atbilstoši Ministru prezidenta 2009.gada 14.augusta rezolūcijai un tieslietu ministra 2009.gada 27.augusta rīkojumam Nr. 1-1/276 “Par darba grupas izveidošanu ziņojuma par zemesgrāmatu lomu tiesu iekārtā izstrādāšanu” ietvaros.¹ Minētās darba grupas ziņojumā norādīts uz nepieciešamību virzīt jautājumu par zemesgrāmatu lomas paplašināšanu tiesu sistēmas ietvaros, izvērtējot iespēju atsevišķu tiesas funkciju nodošanai zemesgrāmatu tiesnešu kompetencē.
6. Tiesu iekārtas attīstības pamatnostādņēs 2009.-2015.gadam tika identificēta nepieciešamība atslogot rajona (pilsētas) tiesas. Kā viens no uzdevumiem tika noteikts:

¹ Darba grupas sastāvā tika iekļauti pārstāvji no Tieslietu ministrijas, Valsts zemes dienesta, Augstākās tiesas, Rīgas apgabaltiesas un zemesgrāmatu nodaļām.

4.4. atsevišķu tiesas pašreizējo kompetenču nodošana citām institūcijām un tiesu sistēmai piederīgām personām:
4.4.1. nodot atsevišķu kategoriju lietu izskatīšanu dzimtsarakstu nodaļām, zemesgrāmatu tiesnešiem un tiesu sistēmai piederīgām personām, piemēram, zvērinātiem notāriem (ja paternitātes lietās nav strīda, tās nodod dzimtsarakstu nodaļām, ja laulības šķiršanas lietās nav strīda, tās nodod zvērinātiem notāriem un dzimtsarakstu nodaļām).

7. Pamatnostādnēs tika sniegts apskats par zemesgrāmatu funkcijas īstenošanai piesaistīto personāla apjomu: “28 zemesgrāmatu nodaļās kopumā strādā vai tuvākajā laikā tiks nokomplektētas 86 zemesgrāmatu nodaļas tiesnešu un 257 darbinieku štatu vietas, no kurām 130 tiesneša palīgu un 99 konsultantu štatu vietu”. Darba noslodze nebija viendabīga.
8. Vienlaikus Pamatnostādnēs pausts redzējums par finanšu piesaisti tiesu sistēmas uzturēšanai: “Tiesu sistēmas kvalitatīvai funkcionēšanai ir nepieciešams atbilstošs materiālais nodrošinājums. Ieņēmumiem valsts budžetā, ko nodrošina tiesu un zemesgrāmatu nodaļu darbība, jābūt piesaistītiem šīs sistēmas darbības un attīstības nodrošināšanai”.
9. Nākamais Zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu integrācijas posms saistāms ar 2011.gadu, kad tika izstrādāti grozījumi likumā “Par tiesu varu”. Likumprojekta anotācijā tika konstatēts: “pieteikumu par saistību izpildīšanu bezstrīdus kārtībā un par saistību izpildīšanu brīdinājuma kārtībā izskatīšana sevišķās tiesāšanās kārtībā veido lielu daļu no rajonu (pilsētu) tiesu tiesnešu noslogotības”: faktiski 43% no ienākošo lietu skaita veidoja pieteikums par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu (turpmāk – Bezstrīdus pieteikumi) un pieteikumi par saistību piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā (turpmāk arī - Brīdinājumi).
10. Saeima 2011.gadā lūdza Tieslietu padomi sniegt atzinumu par grozījumiem likumā “Par tiesu varu”², kas paredz zemesgrāmatu nodaļu iekļaušanu rajona (pilsētas) tiesu sastāvā, nododot zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu kompetencē vairāku lietu kategoriju izskatīšanu. Tieslietu padomē ar 2011.gada 4.jūlija lēmumu Nr. 49 likumprojekts tika atbalstīts. Diskusiju gaitā izskanēja šādi argumenti:
 - a) Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētāja I.Čepāne norādīja:
likumprojekts „Grozījumi likumā „Par tiesu varu”” gan Saeimas Juridiskajā komisijā, gan arī Saeimas Juridiskās komisijas Tiesu politikas apakškomisijā tika apspriests, uzklusot visu līmeņu tiesu institūciju pārstāvju viedokļus. Tiesneši norāda, ka samazināsies tiesu namu lielā noslodze, savukārt zemesgrāmatu nodaļu tiesnešiem slodze ir mazāka.
 - b) TM parlamentārā sekretāre K.Korna norādīja:
*Tieslietu ministrijas ideja nebija likvidēt zemesgrāmatu nodaļas, bet iekļaut šīs nodaļas vispārējās jurisdikcijas tiesas sastāvā. Otrkārt, zemesgrāmatu tiesnešus fiziski nav iespējams pārvērst par pilntiesīgiem pirmās instances tiesnešiem, jo viņiem fiziski nebūs zāles, kur skatīt lietas, un, līdz ar to, galvenā ideja bija efektīvizēt zemesgrāmatu tiesnešu resursus, uzliktot tiem par pienākumu skatīt papildu kategoriju lietas. Galvenā ideja bija tāda, lai zemesgrāmatu tiesneši varētu skatīt vairāku kategoriju lietas.*³
11. Sākotnēji likumprojektā bija paredzēts: “Zemesgrāmatu nodaļu tiesnešiem, kuri iecelti vai apstiprināti amatā līdz grozījumu, kas paredz zemesgrāmatu nodaļu iekļaušanu rajonu (pilsētu) tiesu sastāvā, spēkā stāšanās brīdim, divu gadu laikā no grozījumu spēkā stāšanās brīža jānokārto tiesnešu

² Likumprojekts Nr. 402/Lp10.

³ Tieslietu padomes sēdes protokols Nr. 6/2011, 2011.gada 4.jūlijs.

kvalifikācijas eksāmens”. Tomēr prasība netika atbalstīta, balstoties uz Saeimas Juridiskā biroja atzinuma ar iebildumiem pamata.⁴

12. Saeima 2011. gada 21. jūlijā pieņēma likumu “Grozījumi likumā „Par tiesu varu”, kas paredzēja:
 - a) Rajona (pilsētas) tiesas sastāvā var būt zemesgrāmatu nodaļa;
 - b) Zemesgrāmatu nodaļa pārzina zemesgrāmatas, kā arī izskata pieteikumus par bezstrīdus piespiedu izpildīšanu, pieteikumus par saistību piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā un pieteikumus par izsoles aktu apstiprināšanu;
 - c) Tiesnesim, kurš pilda savus amata pienākumus zemesgrāmatu nodaļā, tiek piešķirta mantija un amata zīme;
 - d) Likums stājas spēkā 2012. gada 1. janvārī.
13. Saskaņā ar pieņemtajiem grozījumiem zemesgrāmatu nodaļas no 2012.gada 1.janvāra tika iekļautas rajona (pilsētas) tiesas sastāvā, saglabājot zemesgrāmatu nodaļu patstāvību.
14. Tieslietu ministrijas ieskatā 2012. gadā līdz ar b) punktā minēto pieteikumu nodošanu zemesgrāmatu nodaļām, tika atbrīvoti būtiski rajonu (pilsētu) tiesu resursi. Piezīme – pieteikumu izskatīšana par izsoles aktu apstiprināšanu zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu kompetencē tika nodota pēc attiecīgo Civilprocesa likuma grozījumu spēkā stāšanās (no 2014.gada). Tika atbrīvoti apgabaltiesu resursi un nodrošināta t.s. tīro tiesu instanču modeļa ieviešana vienlaikus nepalielinot rajona (pilsētas) tiesas noslodzi daļā, kas saistīta ar pieteikumu par izsoles akta apstiprināšanu.
15. Kopš 2012.gada tika novērots salīdzinoši straujš Bezstrīdus lietu samazinājums, vienlaikus saglabājot augstu šo pieteikumu īpatsvaru salīdzinot ar kopējo šo pieteikumu skaitu. Līdzīgas tendences novērotas attiecībā uz Brīdinājumiem.⁵
16. Ar tieslietu ministra Dz.Rasnača 2017.gada 17.marta rīkojumu tika izveidota darba grupa zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu integrācijas rajona (pilsētas) tiesās izvērtēšanai.
17. Darba grupas apspriežu gaitā izskanēja šādi vērtējumi un argumenti:
 - a) *Provizoriskais integrācijas ietvars paredz, ka zemesgrāmatu tiesnešiem tiek saglabāta kompetence izskatīt piekritīgās lietas, vienlaikus paredzot, ka var nodot arī papildu lietu izskatīšanu (K.Miļevska, TM);*
 - b) *Rīgas zemesgrāmatu nodaļām noslodzes dēļ nav nododamas papildu funkcijas, strādā uz pārslodzes robežas, jo lietas ir terminētas (D.Vilsonē), kritiski par iespēju skatīt vēl papildu lietu kategorijas (D.Koroševska, E.Sietniece, I.Zariņa);*
 - c) *Jāsaprot, vai integrācijas rezultātā vispārējās jurisdikcijas tiesnešu skatīs zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu lietas (D.Koroševska)*
 - d) *Integrācijas reforma ļaus mērķtiecīgi izmantot zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu kapacitāti (I.Ilgaža)*
 - e) *Nododot citiem tiesu varai piederīgiem subjektiem (izsoles aktus, Brīdinājumus, bezstrīdus piespiedu izpildi), atbrīvojas kapacitāte. Kapacitātei būtiski: elektroniska dok.iesniegšana, arhīva jautājumi. (I.Jaunzeme, I.Zariņa)*
 - f) *Redzējums par reformas virzienu – integrācija: paplašināta zemesgrāmatu nodaļas tiesnešu specializācija, ņemot vērā esošo noslodzi. Kad atbrīvojas kapacitāte, izskatīšanā nodod civillietas saistībā ar liettiesiskiem prasījumiem (I.Kucina)*
 - g) *Noslodze izlīdzināsies ar izsoles aktu pārdali visiem zemesgrāmatu tiesnešiem. Papildu lietu nodošana notāriem sadārdzina pakalpojumu, valsts budžetam nevajadzētu zaudēt ienākumus no tiesu valsts nodevām (I.Kucina)*

⁴ Pieejams:

<https://titania.saeima.lv/LIVS10/SaeimaLIVS10.nsf/0/4075D5CA63222539C22578CD003033CB?OpenDocument>.

⁵ TM Darba grupas, kas izveidota pieteikumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu un pieteikuma par saistību piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā piekritības maiņas izvērtēšanai, ziņojums. TM, 2018.

- h) *Zemesgrāmatu tiesnešu kompetencē esošo lietu skaits pieaug (E.Sietniece)*
- i) *Apmācībām, lai vispārējās jurisdikcijas tiesas tiesnešu specializētu zemesgrāmatu lietās, resursu patēriņš būtu daudzkārt lielāks, nekā, lai apmācītu zemesgrāmatu tiesnešus. Šobrīd zemesgrāmatu nodaļu noslodzes dēļ nepastāv iespējamība laikam apmācībām (atslogošanai no darba pienākumiem) papildu kompetenču nodošanai (M.Vīgants).*
- j) *Zemesgrāmatu nodaļu tiesneša kandidāti kvalifikācijas eksāmenā atbild uz jautājumu par zemesgrāmatu lietu vešanu un civilprocesu. Vispārējās jurisdikcijas tiesneša amata kandidāts – par civilprocesu un kriminālprocesu (I.Zariņa)*
18. Darba grupa secināja, ka no 2019.gada 1.janvāra ieviešams zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu integrācijas rajona (pilsētas) tiesās modelis. Tieslietu ministrija Tieslietu padomē prezentēja “Plānu zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu integrācijai rajona (pilsētas) tiesās”,⁶ paredzot šādus nosacījumus:
- 1.1 zemesgrāmatu nodaļas kā rajona (pilsētas) tiesas struktūrvienības beidz pastāvēt;*
- 1.2. zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu integrācija rajona (pilsētas) tiesās tiek saistīta ar to kompetences paplašināšanu civillietu saistībā ar liettiesiskiem prasījumiem izskatīšanā;*
- 1.3. civillietu saistībā ar liettiesiskiem prasījumiem izskatīšana tiesnesim tiek nodota, ja to pieļauj tiesneša noslodze;*
- 1.4. zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu integrācija rajona (pilsētas) tiesās tiek veikta uz likuma pamata, neveicot tiesnešu profesionālās darbības ārpuskārtas novērtēšanas;*
- 1.5. Tiesu administrācija sadarbībā ar apgabaltiesu iesaisti 2018.gadā nodrošina zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu un darbinieku mācības saistībā ar plānoto kompetences paplašināšanu;*
- 1.6. Tiesu administrācija izvērtē, kuras zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu amata pienākumu izpildes vietas var tikt pārceltas uz rajona (pilsētas) tiesas tuvāko darbības nodrošināšanas vietu.*
19. Ar tieslietu ministra 2018.gada 28.marta rīkojumu nr. 1-1/107 tika izveidota darba grupa pieteikumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu un pieteikuma par saistību piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā piekritības maiņas izvērtēšanai. Tā konstatēja, ka pastāv iespējamība Brīdinājumus nodot zvērinātiem notāriem, tomēr
- a) attiecīgā lēmuma pieņemšanai jābalstās uz papildu ieguvumiem, tādējādi piekritības maiņas iespējamība būtu vērtējama no tā, vai piekritības maiņas rezultātā Brīdinājumu izskatīšanas procesu ir iespējams padarīt efektīvāku;
- b) ņemot vērā nepieciešamību nodrošināt Satversmes tiesas 2017. gada 20. septembra spriedumu lietā Nr. 2016 31 01 "Par Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likuma 4. panta devītās daļas un 6.1 panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 83. un 107. pantam" izpildi būtiski saglabāt valsts nodevu ieņēmumus esošā līmenī. Ņemot vērā, ka šāds risinājums nav atbalstāms, palielinoties izmaksu komponentei daļā par zvērināta notāra amata atlīdzību, nav iespējams nodrošināt, ka valsts nodevu ieņēmumi saglabājas esošā līmenī. Tādējādi, Brīdinājumu piekritības maiņa jebkurā gadījumā būtu saistīta ar izmaksu pieaugumu.
20. Darba grupas diskusiju gaitā izskanēja šādi argumenti:
- a) *plānots Brīdinājumus dalīt starp visiem zemesgrāmatu nodaļu tiesnešiem (pēc reformas – starp tiesnešiem, kas būs specializējušies Brīdinājumu izskatīšanā), līdzīgi kā šobrīd tiek dalīti pieteikumi par izsoles akta apstiprināšanu. (D.Vilsons)*
- b) *specializētas zemesgrāmatu nodaļas jeb pēc reformas – tiesas struktūrvienības izveide netiek apskatīta kā alternatīva, jo tas prasītu konceptuāli jaunu pieeju, kuras izveide arī, iespējams, ir saistīta ar papildu resursiem. (I.Kucina)*
- c) *faktiski izskatīšanas process būs automatizēts un nepieciešamie resursi to apstrādei neradīs būtisku noslodzi uz zemesgrāmatu nodaļu (rajona (pilsētas) tiesu). Vienlaikus ar attiecīgajām izmaiņām pārskatāms arī valsts nodevas apmērs, procesam jābūt lētākam. (I.Kucina)*

⁶ Šis plāns prezentēts Tieslietu padomē 27.11.2017. sēdē.

d) pēdējos gados ir ļoti straujš Bezstrīdus pieteikumu skaita samazinājums, un 2017.gadā nepārsniedza 500 pieteikumus. Līdz ar to, ietekme uz budžeta ieņēmumiem ir nebūtiska. (K.Miļevska).⁷

ZEMESGRĀMATU NODAĻU TIESNEŠU INTEGRĀCIJA RAJONA (PILSĒTAS) TIESĀS 2018.GADĀ

21. 2018. gada reformas veikšanai tika pieņemts Tieslietu padomes 27.11.2017. lēmums Nr.69. "Par zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu integrēšanu rajona (pilsētas) tiesās", kas paredzēja "atbalstīt zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu integrēšanu rajona (pilsētas) tiesās, neierobežojot viņu tiesības pilnā apjomā veikt vispārējās jurisdikcijas tiesas tiesneša pienākumus".
22. 2018. gads bija pēdējais, kurā ar Tieslietu padomes lēmumu,⁸ nosakot tiesnešu skaitu tiesās, atsevišķi tika izdalīti 77 zemesgrāmatu nodaļu tiesneši.
23. Saskaņā ar Tieslietu ministrijas sagatavoto materiālu "Plāns Zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu integrācijai rajona (pilsētas) tiesās" izskatīšanai Saeimas Tiesu politikas apakškomisijas sēdē 23.01.2018. tika paredzēti šādi reformas mērķi:

Plāna mērķis	Integrēt zemesgrāmatu nodaļu tiesnešus rajona (pilsētas) tiesās, paplašinot to kompetenci civillietu saistībā ar liettiesiskiem prasījumiem izskatīšanā
Politikas rezultāts/-i un rezultatīvais rādītājs/-i	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu īpatsvars, kuru kapacitāte ir izmantota pilnīgi – tiesnešu īpatsvars, kuru kapacitāte nav mazāka par optimālo noslodzes apjomu (98%) 2. Celta zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu un darbinieku kompetence civillietu saistībā ar liettiesiskiem prasījumiem izskatīšanā - apelācijas instancē taisīto analoģu spriedumu īpatsvars – 72% 3. Samazināti civillietu izskatīšanas termiņi – prasības kārtībā izskatāmo civillietu izskatīšanas ilgums līdz 12 mēnešiem visās 1.instances tiesās 2017. gadā ir ne mazāks kā 85 % no visām lietām) 4. Palielināts elektroniski iesniegto nostiprinājuma lūgumu skaits – nostiprinājuma lūgumu, kas saņemti elektroniskā veidā, īpatsvars - (56%)

24. Pirmā politikas rezultāta rādītāju sasniegšanai paredzētais darbības rezultāts (*ar izpildes termiņu 2018.gada I.pusgads*) tika paredzēts šāds: "Definēts zemesgrāmatu tiesneša optimālās un maksimāli pieļaujamās noslodzes apjoms nostiprinājuma lūgumu un katrā no izskatāmo pieteikumu kategorijām (izskatīto lūgumu/pieteikumu skaits nedēļā)". Pirmā politikas rezultāta rādītāju sasniegšanai paredzētais darbības rezultāts (*ar izpildes termiņu 2018.gada II.pusgads*) tika paredzēts šāds: "Apzināta zemesgrāmatu tiesnešu iespējamā papildu kapacitāte (faktiskās noslodzes procentuālais īpatsvars pret optimālo un maksimāli pieļaujamo noslodzes apjomu)".
25. 2018.gada sākumā Tieslietu ministrija veica aptauju, lai identificētu optimālo noslodzi zemesgrāmatu jautājumos. Aptaujas rezultātā secināts, ka pārsvarā nodaļas (izņemot Liepāju un Rīgas pilsētu) norādīja, ka optimāla noslodze zemesgrāmatu lietās ir 16 nostiprinājuma lūgumu (tajā skaitā dzēsumi) vienā dienā (Rīga un Liepāja - 20) (līdztekus brīdinājumiem un bezstrīdus lietām). Faktiski pēc statistikas datiem vidējais rādītājs bija 14 nostiprinājuma lūgumi. Minētais norāda, ka zemesgrāmatu tiesnešu papildu kapacitāte ir salīdzinoši neliela. Tiesu administrācija veic darbu pie lietu slodzes jeb lietu svēršanas risinājuma izstrādes, kas var tikt izmantots kā rīks, lai Tieslietu padome noteiktu arī tiesneša optimālās slodzes lielumu, kas uz šo brīdi nav definēts.
26. Tieslietu ministrija 2017. gada 4.decembrī bija nosūtījusi vēstuli apgabaltiesu priekšsēdētājiem un zemesgrāmatu nodaļu priekšniekiem vēstuli ar lūgumu aktīvi iesaistīties apmācību procesā. Tika

⁷ Darba grupas, kas izveidota pieteikumu par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu un pieteikumu par saistību piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā piekritības maiņas izvērtēšanai, sanāksmes protokols. 10.10.2018.

⁸ Tieslietu padomes 19.02.2018. lēmums Nr. 84, nosakot tiesnešu skaitu: kopā rajonu (pilsētas) tiesās 328 tiesneši, zemesgrāmatu nodaļās – 77 tiesneši.

paredzēts, ka ar ESF finansējumu tiks īstenotas apmācības par civilprocesu, alternatīvo strīdu risināšanu un prasmes t.sk. lietas sagatavošanai izskatīšanai, nolēmumu rakstīšanai. Tika plānots aptaujāt tiesu priekšsēdētājus par optimālo mācību formātu par tiesas sēžu vadīšanu/ tiesas procesa izspēli. Tika piedāvātas paplašinātas iespējas pieteikties uz LTMC ikgadējo mācību programmu.

27. Ar Tieslietu padomes lēmumu⁹ no 2019.gada 1.jūnija tika noteikts tiesnešu skaits katrā rajona (pilsētas) tiesā, iekļaujot visus bijušos zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu rajona (pilsētas) tiesnešu kopskaitā.
28. Saskaņā ar “Plānu zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu integrācijai rajona (pilsētas) tiesās” noritēja bijušo zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu mācības. Mācību apjoms (01.2019. – 12.2021. bijušajiem zemesgrāmatu tiesnešiem:

<i>Kursa nosaukums</i>	<i>Tiesnešu - klausītāju skaits</i>	<i>Mācību ilgums (dienas)</i>
<i>Tiesas sēdes izspēle un diskusija par tiesneša lomu tiesas sēdes vadīšanā</i>	8	1
<i>Civilprocesa aktualitātes (vairāki vienas dienas kursi)</i>	63	1
<i>Mediācijas ieviešana (padziļinātās mācības)</i>	25	2
<i>Uzstāšanās prasmes un tiesas procesa vadīšana</i>	31	2
<i>Zemesgrāmatu tiesnešu mācības “Civilprocesa jautājumi”</i>	28	2
<i>Zemesgrāmatu tiesnešu mācības</i>	28	2
<i>Uzstāšanās prasmes un tiesas procesa vadīšana</i>	19	2
<i>Padziļinātais seminārs "Lietu tiesības"</i>	14	2
<i>Civilprocesa likums (vairāki vienas dienas kursi)</i>	89	1
<i>Kvalitatīvs nolēmums civillietā</i>	50	1
<i>Padziļinātais seminārs "Lietu tiesības"</i>	14	2
<i>Tiesu pārvaldība un lietu vadība tiesā</i>	5	2
<i>Procesa vadība civillietās</i>	17	1

29. Zemesgrāmatu nodaļu tiesneši strādāja ar valsts vienoto datorizēto zemesgrāmatu un Tiesu informatīvo sistēmu.

BIJUŠO ZEMESGRĀMATU NODAĻU TIESNEŠU INTEGRĀCIJA TIESĀS – PAŠREIZĒJĀS SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS

30. Lai noskaidrotu, cik lielā mērā ir papildījies nosacījums, ka zemesgrāmatu specializācijas tiesneši, izmantojot atbrīvojušos kapacitāti, paplašina kompetences jomas un pievēršas citu lietu izskatīšanai, 2021.gadā Tieslietu padomes priekšsēdētāja A.Strupiša uzdevumā tika veikts apkopojums par faktiski strādājošo bijušo zemesgrāmatu tiesnešu specializāciju. Saskaņā ar Tiesu administrācijas datiem, 2021.gada augustā zemesgrāmatu lietas skatīja 69 tiesneši. Tas atspoguļojas tiesu lietu sadales ikgadējos plānos.
31. Konstatējams, ka kopš 2018.gadā veiktās zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu reformas ir samazinājies tiesnešu skaits, kas skata minēto lietu kategorijas:

Gads	Cik tiesneši skata zemesgrāmatu lietas (faktiskais ZG tiesnešu skaits)
12.2018	72
08. 2021	69
12.2022	64

⁹ Tieslietu padomes 16.05.2019. lēmums Nr. 14.

32. Fakts, ka kopš 2018. gada ir pakāpeniski samazinājies zemesgrāmatu lietas izskatošo tiesnešu skaits (skatīt 31. punktu), liek uzdot jautājumu, vai proporcionāli tiesu sistēmā ir samazinājies to ienākošo izskatāmo lietu skaits, kas veido minēto tiesnešu darba noslodzi.
33. Kopš jaunās Tiesnešu atlases kārtības darbības uzsākšanas ir attīstīta prakse atlasīt tos tiesneša amata kandidātus, kuri sekmīgi pierādījuši savas zināšanas kā vispārējās tiesas tiesneši. Atsevišķas atlases uz zemesgrāmatu specializāciju nav, kā arī atlases procesā nav iespējams izdalīt tos kandidātus, kuri vēlētos specializēties zemesgrāmatu lietu kategoriju izskatīšanā. Saskaņā ar TA datiem kopš 2017. gada beigām tiesu sistēmā darbu uzsākuši divi tiesneši, kuri faktiski specializējas zemesgrāmatu lietu izskatīšanā.¹⁰
34. Kopš 2018. gada nav novērojama ZG specializācijas tiesnešu kā rajona (pilsētas) tiesas tiesnešu aktīva iniciatīva un piedalīšanās atlases konkursos uz apgabaltiesas tiesneša amata vakancēm. Tas liecina par faktisku karjeras attīstības mazāku potenciālu tiem tiesnešiem, kuri specializējušies ZG lietu izskatīšanā.
35. 2023. gada sākumā ZG tiesnešu vidējais vecums ir 55 gadi. Ņemot vērā, ka daļa zemesgrāmatu specializācijas tiesnešu ir pirmspensijas vecumā, ir prognozējama tiesneša amata vakancu izveidošanās. Modelējot tālāko tiesu cilvēkresursu attīstību, ņemams vērā, ka tuvāko gadu laikā notiks aptuveni 10% - 15% tiesnešu pensionēšanās.

ZG specializācijas tiesneši, kuriem pensionēšanās vecums iestājas 2023. – 2025. gadā un stāžs tiesneša amatā ir 20 un vairāk gadi	2
ZG specializācijas tiesneši, kuriem pensionēšanās vecums iestājas 2026. – 2027. gadā stāžs tiesneša amatā ir 20 un vairāk gadi	5
ZG specializācijas tiesneši, kuri sasniedz 30 gadu izdienas stāžu pirms pensijas vecuma sasniegšanas 2023. – 2025. gadā	7
ZG specializācijas tiesneši, kuri sasniedz 30 gadu izdienas stāžu pirms pensijas vecuma sasniegšanas 2026. – 2027. gadā	4
ZG specializācijas tiesneši, kuri 01.03.2023. sasnieguši pensionēšanās vecumu un turpina darbu	7

36. Vispusīgs rajona (pilsētas) tiesas tiesnešu darba apjoma un noslodzi veidojošo faktoru izvērtējums sniegts Efektivitātes darba grupas ziņojumā Tieslietu padomei.¹¹ Attiecībā uz ienākošo bezstrīdus lietu apjomu, ziņojumā tika konstatēts slodzes apjoms 2021. gadā: *lielāko noslodzes daļu veido nostiprinājuma lūgumu lietas un saistību izpildes brīdinājumā kārtībā lietas:*
- saistību bezstrīdus piespiedu izpildes lietas veido nenozīmīgu lietu apjomu (1-3,5 lietas uz tiesnesi);
 - kā neliels vērtējams arī tiesu izpildītāju izsoļu aktu lietu īpatsvars (12,6 -18 lietas uz tiesnesi);¹²
 - saistību izpildes brīdinājuma kārtībā lietu skaits uz zemesgrāmatu specializācijas tiesnesi – ap 1100 lietu;

¹⁰ Saskaņā ar TA sniegto informāciju

¹¹ Izvērtējums par apstiprināto tiesneša amata vietu skaita atbilstību tiesai piekriņģīgajam lietu apjomam. Datu sagatavotājs – Tieslietu ministrija. 06.2022.

¹² Šīs lietas sadala centralizēti starp visiem valsts tiesnešiem ar attiecīgu specializāciju

d) nostiprinājumu skaits (bez tiesību dzēsumiem) uz vienu faktiski strādājošu attiecīgās specializācijas tiesnesi (2500 – 3500 lietu) jeb 11-15 lūgumi (bez tiesību dzēsumiem) vienā darba dienā.

37. Salīdzinot tiesnešu noslodzes rādītājus 2018. gadā un 2022. gadā, ir viennozīmīgi konstatējams, ka pieņemto lēmumu skaits gadā uz katru tiesnesi faktiski visos gadījumos ir pieaudzis. Turklāt pieaugums ir proporcionāli liels.¹³ Piemēram:

	Lēmumu skaits (ZG)		Izskatīto ZG civillietu skaits	
	2018	2022	2018	2022
Tiesnesis A (Rīgas rajona tiesa)	2902	3849	308	1200
Tiesnesis B (Kurzemes rajona tiesa)	2026	2921	634	1578
Tiesnesis C (Zemgales rajona tiesa)	1339	3197	716	1161

38. Veicot vidējo noslodzes salīdzinājumu uz vienu faktiski strādājošo tiesnesi tiesā, darba apjoma pieaugums % ir šāds:

Tiesa	Izskatīto lēmumu un lietu skaits faktiski strādājošam tiesnesim: 2022.gada pieaugums % pret 2018.gadu
Kurzemes rajona tiesa	47.8
Vidzemes rajona tiesa	33.4
Zemgales rajona tiesa	46.5
Daugavpils tiesa	20.9
Rēzeknes tiesa	44.9
Rīgas rajona tiesa	44.7
Rīgas pilsētas tiesa	16.8

39. Ņemot vērā to, ka vairāku kategoriju lietu nodošanai citu tiesu sistēmai piederīgo profesiju (notāri) pārziņā viens no argumentiem bijis tieši ekonomiskie apsvērumi (valsts nodevu ienākumi valsts budžetā un iespējams sadārdzinājums, valsts nodevas aprēķinam pievienojot notāra amata atlīdzības apmēru), ir būtiski izprast šāda argumenta pamatotību. Konkrēto lietu kategoriju izskatīšana tiesās veido valsts budžeta ienākumus šādā apmērā:

Lietas kategorija/Paveids	Gads	Izskatītas lietas/pieteikumi	Valsts nodeva, EUR
Pieteikumi par saistības piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā /Pieteikumi/	2020	62 289	1 349 359,17
	2021	79 485	1 492 503,54
Saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana /Lietas ierosinātas/	2020	334	92 531,62
	2021	181	51 193,26

¹³ Konkrēta informācija par visu tiesnešu noslodzi 2018. gadā un 2022. gadā ir pieejama Tieslietu padomes sekretariātā (statistikas datu izstrādātājs – Tiesu administrācija).

40. 39.punktā minēto kategoriju lietu izskatīšana zemesgrāmatu tiesnešiem veido vidēji 25 % no noslodzes. Veicot modelēšanu par saistību izpildes brīdinājuma kārtībā lietu sadales maiņu, minēto lietu skaits uz tiesnesi būtu mazāks.

Lietu sadales modelis	Brīdinājuma lietu skaits uz tiesnesi
Sadale starp ZG specializācijas tiesnešiem (pašreizējais)	1 337 saņemtas lietas
Sadale starp ZG specializācijas un civillietu tiesnešiem	364 saņemtas lietas
Sadale starp ZG, CL un KL tiesnešiem (atbilst visiem tiesnešiem)	267 saņemtas lietas

41. Analizējot, kā veidojas ZG tiesneša noslodze, konstatējams, ka nostiprinājuma lūgumu īpatsvars % no kopējā darba apjoma veido vidēji 75%.
42. 2022. gadā Darba grupas organizētajā diskusijā ar tiesu priekšsēdētājiem¹⁴ tika pausts visai rezervēts vērtējums par 2018. gada reformas sasniegumiem, daļēji konstatējot, ka reforma, iespējams, “vēl nav pabeigta”, kā arī to, ka nav izdevies konstatēt atbrīvojušos laika resursus zemesgrāmatu specializācijas tiesnešu noslodzē, kas ļautu tiem pievērsties civillietu izskatīšanai vispārējā kārtībā. Turklāt uzsverams, ka tiesnešu ar specializāciju zemesgrāmatu jautājumos kompetencē esošo lietu izskatīšanas termiņi ir īsi un likumos konkrēti noteikti, kas neļauj tiem regulēt savu noslodzi.
43. Reformas ietvaros vienmēr ir ticis uzsvērts, ka kompetences paplašināšana ir iespējama, ja to pieļauj tiesneša noslodze. Faktisko noslodzi visprecīzāk var noteikt tieši konkrētās tiesas priekšsēdētājs, kas arī ir atbildīgs par lietu un pienākumu sadali tiesā.
44. Vidzemes rajona tiesas pieredze liecina, ka tiesnešu noslodzi starp civillietu specializācijas tiesnešiem, tai skaitā zemesgrāmatu tiesnešiem, ir iespējams izlīdzināt, ja Brīdinājumi tiek dalīti visiem civillietu tiesnešiem.¹⁵
45. Likumdevējs ir pieņēmis nozīmīgus grozījumus divos likumos, kas provizoriski var nākotnē ietekmēt (palielināt) ZG specializācijas tiesnešu noslodzi: 2021. gadā pieņemti grozījumi Dzīvojamo telpu īres likumā. Proti, likuma 8. pantā paredzētas izīrētāja tiesības vērsties tiesā saistības bezstrīdus piespiedu izpildīšanai Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā. Šo lietu īpatsvars 2023. gada pirmajos mēnešos vēl nav ievērojams, bet prognozējams, ka šādu lietu skaita pieaugums tiesās var ietekmēt tiesnešu noslodzi. 2023. gada 1. janvārī spēkā stājies Piespiedu dalītā īpašuma privatizētajās daudzdzīvokļu mājās izbeigšanas likums. Saskaņā ar Tieslietu ministrijas prognozēm pirmajā gadā (2023. gadā) – tiesā dalītā īpašuma izbeigšanu ierosinās 18 dzīvojamo māju īpašnieki (vidējais dzīvokļu skaits 36, bet visticamāk vairums māju ir ar a) lielāku vai b) mazāku dzīvokļu skaitu)), otrajā – 106, trešajā (un katru nākamo – 177 dzīvojamās mājas).¹⁶

¹⁴ Diskusija par zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu integrācijas rajona (pilsētas) tiesās reformas rezultātiem. 05.05.2022.

¹⁵ Diskusija. 05.05.2022. Vidzemes rajona tiesas priekšsēdētājs J.Grīnbergs norādīja: “Lai neradītu papildslodzi, vienojāties, ka “brīdinājuma lietas” dalām uz visiem tiesnešiem/ tikai civillietu tiesnešiem. Katram ZGT bija jūtami mazāk “brīdinājuma lietas”. ZGT skatīja vienkāršotās procedūras lietas. 2019. gada rudenī sākām pakāpeniski dalīt CL. Tiesneses jutās komfortabli.”

¹⁶ 2023. gadā funkcionāli nepieciešamos zemes gabalus (FNZG) varētu izpirkt ap 0,5% - tad FNZG izpirkšana skartu vidēji 18 daudzdzīvokļu mājas (0,5% no 3 544 = vidēji 17,72 (z.v.)); 2024.gadā funkcionāli nepieciešamos zemes gabalus (FNZG) varētu izpirkt ap 3% - tad FNZG izpirkšana skartu vidēji 107 daudzdzīvokļu mājas (3% no 3 544 = vidēji 106,32 (z.v.));

46. 2021. gada 1. decembrī stājās spēkā grozījumi Civilprocesa likuma 406.³ pantā, kas noteic, ka pieteikumi SPIBK tiek iesniegti, izmantojot tiešsaistes sistēmā pieejamo tiešsaistes formu. Atbilstoši Tieslietu ministrijas anotācijā noteiktajam, pirms pieteikuma iesniegšanas ar sistēmas līdzekļiem tiks veikta kontrole pār to, vai pieteikums atbilst likumā noteiktajām prasībām, un neatbilstības gadījumā pieteicējam tiks atgriezts paziņojums par pieteikumā konstatētiem trūkumiem. Minētie grozījumi paredzēti procesa efektivizācijas ietvaros, tomēr reālajā dzīvē iecere nav īstenojusies. TIS programma pieteikumiem par SPIBK izstrādāta tā, ka jebkurš pieteikums, pat nepareizi, kļūdaini aizpildīts, tiek iesniegts. Šādi procesuālajām normām neatbilstošu pieteikumu skaits pēc grozījumu stāšanās spēkā ir būtiski palielinājies, kā rezultātā palielinājusies arī tiesnešu un viņu palīgu noslodze, patērētais laiks pieteikuma izskatīšanā, apstrādāšanā un lēmuma pieņemšanā.¹⁷
47. Saskaņā ar TA sniegto informāciju, ir veikti sistēmas uzlabojumi, lai par pieteikumu brīdinājuma kārtībā un nostiprinājuma lūgumu pilnībā automatizētu apstrādi. Pieteikumu par saistību piespiedu izpildīšanu brīdinājuma kārtībā iesniegšana šobrīd notiek pilnībā elektroniski. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 406.³ pantu pieteikumi tiek iesniegti, izmantojot tiešsaistes sistēmu (e-lietas portālu). Lai nodrošinātu saņemtās e-veidlapas datu kvalitāti, e-lietas portālā ir nodrošināta datu automātiska kontrole attiecībā uz aizpildāmo lauku vērtībām (piemēram, prasības summas maksimālo apmēru, likumisko procentu aprēķinu un līgumsoda maksimālo apmēru) un nepieciešamās informācijas norādīšanu (proti, vai ir aizpildīti visi aizpildāmie lauki). TA turpina darbu pie automatizācijas ieviešanas. Identificētie papildinājumi jau ir izstrādāti, un to darbība tiek pārbaudīta testa vidē. Papildus tiek izstrādāta arī universālā saskarne, kas domāta liela skaita pieteikumu vienlaicīgai iesniegšanai (piemēram, juridiskajām personām, kas nodarbojas ar kreditēšanu un parādu atgūšanu) un paredz saskarnes izveidi ar pakalpojuma saņēmēja datu sistēmu, lai dati tiktu izgūti no sistēmas, aizstājot manuālu to ievadīšanu pieteikuma veidlapā.
48. Likuma ietvaros pieļaujamā automatizācija ieviesta arī attiecībā uz tiesas lēmuma pieņemšanas procesu, piemēram, gadījumos, kad tiesnesis pieņem lēmumu par pieteikuma pieņemšanu un lietas ierosināšanu. Veicot darbību reģistrēšanu, lietotājam ir iespējams atzīmēt, lai sistēma ģenerētu lēmumu. Pēc darbības apstiprināšanas TIS automātiski izveido "Lēmumu par pieteikuma pieņemšanu un lietas ierosināšanu", kas tiesnesim tikai jāparaksta ar drošu elektronisko parakstu. Identisks risinājums ir paredzēts arī pieteikumu (lietas) izskatīšanas gaitā, kad, veicot atzīmi par to, kāds ir pieteikuma izskatīšanas rezultāts (saistība nodota izpildei, saistība nodota izpildei atzītājā daļā, pieteikums atstāts bez izskatīšanas), TIS piedāvā iespēju automātiski izveidot lēmumu, kurš tiesnesim pēc tā uzģenerēšanas tikai jāparaksta ar drošu elektronisko parakstu (izvērstāku informāciju skatīt pielikumā).
49. Pēc reformas veikšanas ir notikusi tieslietu sistēmas pārstāvju izpratnes modifikācija jautājumā par 2018. gada reformas mērķiem. 2022. gadā no tiesu varas pārstāvjiem izskanējis jauns skatījums uz iespējamu reformas virzienu: nevis zemesgrāmatu specializācijas tiesneši "palīdz" iespēju robežās vispārējās tiesas tiesnešiem (sākotnējais uzstādījums), bet gan vispārējās tiesas tiesnešiem būtu provizoriski pēc iespējas jāpalīdz tikt galā ar zemesgrāmatu specializācijas tiesnešu noslodzi (jaunākais virziens). Šādas darbības gan faktiski nav notikušas.¹⁸

2025.-2027.gadā funkcionāli nepieciešamos zemes gabalus (FNZG) varētu izpirkt ap 5% - tad FNZG izpirkšana skartu vidēji 177 daudzdzīvokļu mājas (5% no 3 544 = vidēji 177,2 (z.v.))

¹⁷ Rīgas rajona tiesas priekšsēdētājas A.Kraukles konstatējums. Avots: Darba grupas veikta tiesu priekšsēdētāju aptauja par zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu integrācijas rezultātiem (09. – 10.2022.)

¹⁸ Apkopojums par Zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu integrācijas rezultātiem. Tiesu priekšsēdētāja atbildes uz Efektivitātes darba grupas 19.09.2022. jautājumiem.

50. Ar Tieslietu padomes 2016. gada 17. oktobra lēmumu Nr. 52 pieņemtais dokuments “Tiesnešu specializācijas pamatprincipi un slodzes rādītāju noteikšanas kārtība” savā ziņā nav salāgots ar 2018. gadā notikušo zemesgrāmatu tiesnešu reformu:

*1.1.punkts. Lai nodrošinātu (prasības) pieteikumu, sūdzību, lietu un materiālu (turpmāk – lietas) efektīvu izskatīšanu, rajonu (pilsētu) tiesu un apgabaltiesu tiesneši var specializēties civillietu, krimināllietu, administratīvo pārkāpumu lietu, kā arī noteiktas tiesību nozares un lietu veidu izskatīšanā. **Rajonu (pilsētu) tiesu zemesgrāmatu nodaļu tiesneši nespecializējas.** Ir nepieciešams skaidri izšķirties par to, kā turpmāk izprotams specializācijas institūts, lai tiesu sistēma pēc iespējas optimāli reaģētu uz izmaiņām valstī, ekonomikā un sabiedrībā.*

51. Veicot zemesgrāmatu tiesnešu integrāciju, nav centralizēti veikta tiesas darbinieku personāla reforma un kompetenču pārdale atbilstoši tiesas sistēmas vajadzībām. Nav izvērtēta tiesas konsultanta zemesgrāmatu lietās amata tālākā vieta un loma tiesu darbā un atbalsta sniegšanā tiesnešiem, kā arī ir saglabāts atsevišķs amata apraksts tiesneša palīgam, kas veic darbu zemesgrāmatu specializācijā.¹⁹

DARBA GRUPAS VIEDOKLIS UN PRIEKŠLIKUMI TIESLIETU PADOMEI

52. Zemesgrāmatu reforma un tiesnešu integrācija ir realizējusies vairākos posmos, un reformas galvenie uzdevumi ir izpildīti. Zemesgrāmatu struktūrvienības ir iekļautas tiesu sistēmā, un zemesgrāmatu tiesneši ir attiecīgās tiesas tiesneši ar specializāciju zemesgrāmatās, kas skata arī zvērīnātu tiesu izpildītāju pieteikumus par izsoļu apstiprināšanu, bezstrīdus pieteikumus un pieteikumus parādu piedziņai brīdinājumu kārtībā.

53. Zemesgrāmatu tiesneši ir piedalījušies mācībās par civillietu izskatīšanu tiesas procesā, bet iegūtās zināšanas nav izmantojuši praksē slodzes dēļ, kā arī telpu nenodrošināšanas dēļ. Minētie apstākļi arī kavējuši lielāko tiesu zemesgrāmatu tiesnešiem pilnībā integrēties sistēmā kā tiesnešiem ar civillietu specializāciju, bet saglabāt specializāciju tikai zemesgrāmatās. Vienlaikus atzīstams, ka iekārtot papildu tiesas zāles zemesgrāmatu tiesnešu vajadzībām, ņemot vērā to noslodzi ar zemesgrāmatu lietām, nebūtu bijis lietderīgi. Tiesās, kurās zemesgrāmatu nodaļu tiesneši tika integrēti civillietu sadalē, papildu telpu vai tiesas zāļu jautājums nebija šķērslis integrācijas īstenošanai.

54. Ja reformas sākumā tika konstatēts salīdzinoši straujš bezstrīdus lietu samazinājums, tad laikā no 2020. gadā šādu lietu skaits ir ievērojami pieaudzis (%). Lai gan civillietu tiesnešu resurss tika atbrīvots no šo lietu skatīšanas, kas bija viens no reformas mērķiem, taču šāda lietu sadale ir radījusi pārslodzi zemesgrāmatu tiesnešiem.

55. Zemesgrāmatu tiesnešu skaits laikā no reformas sākuma ir samazinājies, bet izskatīšanā nodoto lietu skaits palielinājies. Civillietu tiesneši nav (vai reti) izvēlējušies specializēties zemesgrāmatu jautājumos, bet jaunie tiesneši uz atlasī nav pieteikušies, jo šāda specializācija atlasē netiek atsevišķi izdalīta.

56. Reformas īstenošanas laikā nebija izstrādātas programmas zemesgrāmatu nodaļu darbinieku apmācībai un pielīdzināšanai tiesnešu palīgu zināšanu un prasmju līmenim.

57. Tieslietu padomei, veicot izmaiņas 17.10.2016. lēmumā Nr.66 “Tiesnešu specializācijas pamatprincipi un slodzes rādītāju noteikšanas kārtība”, jārisina jautājums par zemesgrāmatu lietu specializācijas statusu, izlemjot, vai

- a) zemesgrāmatu lietas nosakāmas kā atsevišķa specializācija;

¹⁹ Minētais jautājums ticis aktualizēts Darba grupas Ziņojumā “Par tiesneša palīga institūta tālāko attīstību” (apstiprināts Tieslietu padomes 13.01.2022.sēdē) un tiek risināts.

- b) zemesgrāmatu lietu specializācija iekļaujama civillietu specializācijā kā viena no lietu kategorijām kā, piemēram, darba lietas, maksātnespējas lietas, ģimenes lietas.
58. Kā atsevišķas specializācijas (a) variants) ieguvums varētu tikt minēta specifisku kompetenču koncentrēšana. Nenoliedzami, darbs ar tiesību nostiprināšanas jautājumiem prasa ne tikai specifiskas lietu un zemesgrāmatu tiesību jautājumu zināšanas, bet arī prasmes strādāt ar attiecīgo informācijas sistēmu – Valsts vienoto datorizēto zemesgrāmatu. Šādu specifisku prasmju un zināšanu koncentrēšana ļautu maksimāli efektīvi izmantot tiesnešu resursu. Negatīvā ietekme – šaura specializācija civillietu nozarē, iespējams, veicinātu tiesnešu izolāciju un varētu ietekmēt tiesnešu turpmākās karjeras virzību
59. Savukārt, ja zemesgrāmatu jautājumi būtu viena no civillietās šobrīd pastāvošajām specializācijām (b) variants), tas ļautu visiem civillietu tiesnešiem pakāpeniski paplašināt kompetenci, paralēli skatot arī citas jauna veida lietas. Šā varianta ieviešanai nepieciešams organizēt mācības, lai civillietu specializācijas tiesneši apgūtu zemesgrāmatu specializāciju. Negatīvā ietekme – civillietu tiesnešu izskatīšanā nodoto lietu paplašināšana ar zemesgrāmatu lietām prasītu ilgāku laiku un līdz zināmas pieredzes uzkrāšanai varētu ietekmēt darba kvalitāti.
60. Turpināms darbs pie brīdinājuma lietu automatizācijas un taisnīgas sadales sistēmas izveides, izlemjot, kurai specializācijai saturiski ir piederīgas šīs lietas, kāda ir optimāla to sadale, kādi ir šī brīža un nākotnes tehniskie risinājumi šo lietu apstrādei.
61. Papildus darba grupa ierosina Tieslietu padomei organizēt plašāku starpdisciplināru diskusiju par zemesgrāmatu funkcijas turpmāku attīstību, proti – vai jautājumi, kas saistīti ar nekustamā īpašuma tiesību nostiprināšanu, ir lemjami tiesu varas ietvaros vai arī tos iespējams efektīvi īstenot, piemēram, izpildvaras sistēmas ietvaros, nodrošinot līdzīgo funkciju konsolidāciju esošo valsts reģistru sistēmas ietvaros (piemēram, Valsts zemes dienesta vai Uzņēmumu reģistra), izsverot ietekmi uz tiesību sistēmu, apzinot potenciālos ieguvumus un zaudējumus.

Pielikumi:

1. “Apkopojums par Zemesgrāmatu nodaļu tiesnešu integrācijas rezultātiem”. Tiesu priekšsēdētāju sniegtie viedokļi (2022 - 2023) uz 12 lp;
2. “Tiesu administrācijas skaidrojums par elektronisku brīdinājuma lietu apstrādi un nostiprinājuma lūgumu automatizāciju” (2023) uz 4 lp.